

Registers over wijken

Registers over wijken: mogelijkheden en beperkingen van het Sociaal Statistisch Bestand voor het onderzoek 'Sociale dynamiek in de wijk'

Matthieu Permentier en Karin Wittebrood (SCP)
Marjolijn Das en Gelske van Daalen (CBS)

Het Sociaal en Cultureel Planbureau is ingesteld bij Koninklijk Besluit van 30 maart 1973.

Het Bureau heeft tot taak:

- a wetenschappelijke verkenningen te verrichten met het doel te komen tot een samenhangende beschrijving van de situatie van het sociaal en cultureel welzijn hier te lande en van de op dit gebied te verwachten ontwikkelingen;
- b bij te dragen tot een verantwoorde keuze van beleidsdoelen, benevens het aangeven van voor- en nadelen van de verschillende wegen om deze doeleinden te bereiken;
- c informatie te verwerven met betrekking tot de uitvoering van interdepartementaal beleid op het gebied van sociaal en cultureel welzijn, teneinde de evaluatie van deze uitvoering mogelijk te maken.

Het Bureau verricht zijn taak in het bijzonder waar problemen in het geding zijn die het beleid van meer dan één departement raken. De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport is als coördinerend minister voor het sociaal en cultureel welzijn verantwoordelijk voor het door het Bureau te voeren beleid. Omtrent de hoofdzaken van dit beleid treedt de minister in overleg met de minister van Algemene Zaken, van Justitie, van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, van Financiën, van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, van Economische Zaken, van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

© Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag 2010

SCP-special 20

Zet- en binnenwerk: Textcetera, Den Haag

Figuren: Mantext, Moerkapelle

Omslagontwerp: bureau Stijlzug, Utrecht

ISBN 978-90-377-0454-9

NUR 740

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.repro-recht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

Sociaal en Cultureel Planbureau

Parnassusplein 5

2511 VX Den Haag

Telefoon (070) 340 70 00

Fax (070) 340 70 44

Website: www.scp.nl

E-mail: info@scp.nl

De auteurs van SCP-publicaties zijn per e-mail te benaderen via de website. Daar kunt u zich ook kosteloos abonneren op elektronische attendering bij het verschijnen van nieuwe uitgaven.

Inhoud

Voorwoord	7
1. Geschiedenis van de wijkenaanpak	8
2. Sociaal Statistisch Bestand	10
3. Gebruik sSB voor onderzoeksproject	12
4. Constructie databestand voor onderzoeksproject	18
5. Conclusies en discussie	27
Bijlage A	29
Literatuur	31
Publicaties van het Sociaal en Cultureel Planbureau	32

Voorwoord

Het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) heeft het Sociaal en Cultureel Planbureau verzocht een onderzoek in te stellen naar de sociale dynamiek in de wijk (verhuizingen en sociale stijging). Voor dit onderzoek – in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) – wordt gebruikgemaakt van informatie uit het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) van het CBS.

Deze eerste publicatie binnen het onderzoeksproject richt zich op de vraag wat de mogelijkheden en beperkingen van het SSB zijn om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden die in de eindrapportage van het project centraal staan.

De auteurs danken de leden van de begeleidingscommissie van het project 'Sociale dynamiek in de wijk' voor hun commentaar: prof. dr. Clara Mulder (Universiteit van Amsterdam, voorzitter), prof. dr. Bart Bakker (CBS), dr. Gideon Bolt (Universiteit Utrecht, plv. voorzitter), dr. Mariël Droomers (RIVM), drs. Dick Kabel (ministerie van Financiën) en, namens de opdrachtgever, drs. Arjen Verweij.

Prof. dr. Paul Schnabel
Directeur SCP

1. Geschiedenis van de wijkenaanpak

De stadsverbetering in Nederland concentreert zich al enige decennia op de aanpak van de afzonderlijke stadswijken. De jaren zeventig werden gekenmerkt door het stadsvernieuwingsbeleid. Dit beleid richtte zich vooral op verwaarlozing en achterstallig onderhoud van de woningvoorraad. Ondanks de kwaliteitsverbetering van de woningen verbeterde de leefbaarheid in de buurt als geheel echter nauwelijks. Aan het einde van de jaren tachtig en in de jaren negentig groeide dan ook de kritiek op het stadsvernieuwingsbeleid en probeerde men de sociale achterstanden in (delen van) steden te verminderen via het sociale vernieuwingsbeleid. In 1995 werd het eerste convenant van het grotestedenbeleid getekend en kregen vijftien grote steden extra geld van het rijk om de tweedeling in hun bevolking langs sociaal-economische, maatschappelijke en etnische lijnen te bestrijden: steden moesten vitaal, veilig en leefbaar zijn.

In 1997 verscheen de nota *Stedelijke vernieuwing* (TK 1996/1997). Hoewel de doelstellingen van het stedelijke vernieuwingsbeleid aan veranderingen onderhevig zijn geweest (zie hiervoor bv. VROM-raad 2006), is de veronderstelling steeds geweest dat er een betekenisvolle relatie is tussen herstructurering en verbetering van de vitaliteit, veiligheid en leefbaarheid in de buurt. Benadrukt werd echter ook dat maatregelen van niet fysieke aard nodig zijn en dat geïnvesteerd moet worden in perspectieven op onderwijs en werk. De meeste initiatieven in het kader van de stedelijke vernieuwing richten zich op wijken waar verschillende problemen tegelijkertijd voorkomen: vaak gaat het om een slechte fysieke gesteldheid van de woningen en de buurt, gecombineerd met een sociaal-economische achterstand van de bevolking ten opzichte van de rest van de stad (De Vries et al. 2006). In het Actieplan Krachtwijken dat minister Vogelaar in juli 2007 presenteerde, zijn haar plannen uitgewerkt voor de 40 'krachtwijken' (inmiddels heet het project 'Van aandachtswijk naar krachtwijk'). Deze plannen zijn een aanvulling op het vigerend beleid. De centrale doelstelling van het actieplan is dat 'deze wijken in 8-10 jaar weer vitale woon-, leer- en leefomgevingen zijn waar het prettig is om in te wonen en waarin mensen betrokken zijn bij de samenleving, een perspectief hebben op sociale stijging en participeren op de arbeidsmarkt en waar mensen met uiteenlopende etnische en levensbeschouwelijke achtergronden de bereidheid hebben om elkaar als mede-eigenaren van de wijk of buurt te accepteren' (VROM/WWI, 2007). In het plan worden vooral randvoorwaarden geformuleerd om wijken te verbeteren; gemeenten stellen zelf wijkactieplannen op voor de concrete aanpak van de aandachtswijken.

Binnen de recente wijkaanpak wordt de functie van de stad als emancipatiemachine benadrukt. In veel probleemwijken zou de 'route om mensen te ondersteunen bij het stijgen op hun sociale en maatschappelijke ladder' slecht functioneren. Dit zou onder andere tot uitdrukking komen door middeninkomens die wegtrekken naar andere, betere wijken of omliggende randgemeenten, terwijl tegelijkertijd lagere inkomens en kansarmen instromen of achterblijven. Deze recente aanpak sluit aan bij het advies: *Stad en stijging: sociale stijging als leidraad voor stedelijke vernieuwing* dat de VROM-raad in 2006 heeft uitgebracht. Een van de vragen die de minister zich stelde, was 'hoe het met de mensen in de wijken gaat'.

Het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) heeft het Sociaal en Cultureel Planbureau verzocht een onderzoek in te stellen naar de sociale dynamiek in de wijk (verhuizingen en sociale stijging). Dit onderzoek vindt plaats in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Voor dit onderzoek wordt gebruikgemaakt van informatie uit het Sociaal Statistisch Bestand (SSB). Deze eerste publicatie binnen het onderzoeksproject richt zich op de vraag wat de mogelijkheden en beperkingen zijn van het SSB om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden die in de eindrapportage van project centraal zullen staan.

2. Sociaal Statistisch Bestand

Het CBS beschikt over het Sociaal Statistisch Bestand (SSB). Anders dan de naam doet vermoeden, is het niet één bestand. Het is een stelsel van koppelbare registers en enquêtes die onderling op elkaar zijn afgestemd en consistent zijn gemaakt. Er wordt bovendien gewerkt aan een nieuwe versie van het SSB waarin de informatie veel sneller beschikbaar is. De gegevens in dit 'voorlopige SSB' zijn echter niet onderling consistent gemaakt. Per jaargang worden meer dan veertig registers en uiteenlopende bevolkings-enquêtes gebruikt. Doordat het SSB voor een groot deel integrale registers gebruikt, is het mogelijk om dwarsverbanden te leggen tussen verschillende thema's, in te zoomen op kleine groepen in de samenleving en diepregionaal onderzoek te verrichten. Ook longitudinaal onderzoek is mogelijk omdat inmiddels voor een flink aantal jaren informatie beschikbaar is.

Het SSB bevat demografische gegevens zoals: geslacht, geboortedatum, burgerlijke staat, herkomstgroepering en adres. Ook veranderingen in deze gegevens, zoals verhuizingen en echtscheidingen, zijn bekend. De demografische gegevens worden ontleend aan de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA).

Het SSB bevat ook sociaal-economische gegevens: de arbeidsmarktpositie van personen (of ze werken als werknemer of zelfstandige, een uitkering hebben en welke dan, pensioen of studiefinanciering ontvangen), en de inkomsten van personen. Deze gegevens werden tot 2006 ontleend aan gecombineerde gegevens afkomstig van verschillende registerhouders: de belastingdienst (loonbelasting, aangifte inkomstenbelasting), het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV), het CBS zelf (de Enquête Werkgelegenheid en Lonen), gemeenten en de Informatie Beheergroep. Vanaf 2006 is de Polisadministratie van de Belastingdienst de belangrijkste bron voor informatie over banen en lonen.

Het SSB bevat ook twee variabelen die betrekking hebben op de woning: of het een huur- of koopwoning is en de WOZ-waarde. In dit project is bij het SSB een nieuw gegeven geïntroduceerd: welke woningen staan geregistreerd als toegevoegd (waaronder nieuwbouw, splitsing) of onttrokken (waaronder sloop, samenvoeging van woningen)? Deze gegevens behoren op dit moment nog alleen tot het voorlopige SSB (zie ook paragraaf 4.3).

Een belangrijk doel van het SSB is om zoveel mogelijk samenhangende en consistente informatie te publiceren. De data in het SSB zijn daarom op een specifieke manier georganiseerd. Bij direct publiceren vanuit de registers of enquêtes is deze consistentie allerminst gegarandeerd. Iedere onderzoeker leidt dan de eigen variabelen af, bepaalt de eigen populatie, peilperiode, enzovoort. Dit leidt niet alleen tot dubbel werk, maar ook tot onnodige inconsistenties in de uitkomsten. Om dit te voorkomen worden vanuit de oorspronkelijke bestanden SSB-componenten gemaakt. Deze componenten zijn koppelbare bestanden met een beperkt aantal variabelen over een bepaald onderwerp, met een koppelsleutel (bijvoorbeeld het persoons-id), een duidelijk afgebakende en beschreven

populatie (bijvoorbeeld 'de bevolking van Nederland') en een duidelijke peilperiode (bijvoorbeeld 'de laatste vrijdag van september 1999'). Componenten overlappen elkaar niet. Via de koppelseutel(s) kunnen variabelen uit componenten aan elkaar worden gekoppeld tot een analysebestand. De afzonderlijke componenten zorgen dus voor consistente output uit het ssv, omdat een aantal keuzes rondom populaties, peilperiodes, en de operationalisering en afleiding van variabelen al gecoördineerd worden. Iedereen die bijvoorbeeld een variabele 'hoofdbanen' of 'sociaal-economische categorie' gebruikt, maakt gebruik van dezelfde component, en dus van dezelfde operationalisering hiervan.

3. Gebruik ssv voor onderzoeksproject

Zoals in het vorige hoofdstuk al aangegeven, is het ssv niet één fysiek bestand: het bestaat uit afzonderlijke componenten die onderling koppelbaar zijn. In dit hoofdstuk beschrijven we de gegevens die we voor ons project hebben geselecteerd uit het ssv. We beginnen met een beschrijving van de individuen over wie we gegevens hebben. Vervolgens beschrijven we op welke wijze de gegevens zijn gemeten en uit welke bron ze afkomstig zijn. Hoe we deze gegevens vervolgens gebruiken en eventueel bewerken, komt in hoofdstuk 4 aan de orde. De gegevens die we hebben gebruikt, hebben alle als peildatum ultimo september van het betreffende kalenderjaar.

3.1 Selectie van individuen

Voor ons onderzoek is gebruikgemaakt van het ssv op het niveau van individuele personen. Dat betekent dus informatie over de vrijwel gehele Nederlandse bevolking, mits geregistreerd in de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA). Niet iedereen die in Nederland verblijft, is echter in de GBA ingeschreven. Inschrijving in de GBA is pas verplicht bij een verblijf in Nederland van vier maanden of langer binnen een periode van zes maanden. Bovendien gelden uitzonderingsregels, bijvoorbeeld voor diplomaten en NAVO-militairen.

Een belangrijke groep mensen die ontbreekt in de GBA zijn illegale vreemdelingen. Het CBS schatte dat het in 2001 om 46 tot 116 duizend personen ging (Hoogteijling 2002); recentere schattingen over 2005 spreken van 60 tot 90 duizend niet-Europese illegalen en van 66 tot 99 duizend Europese illegalen (Van der Heijden et al. 2006). Met name de laatste groep zal naar verwachting snel kleiner worden door de toetreding van onder meer Roemenië en Bulgarije tot de EU. Hoewel het aandeel onterecht niet-geregistreerden beperkt is, mogen we veronderstellen dat het aandeel illegale vreemdelingen met name in de grote steden en daarbinnen in de aandachtswijken hoger is.

Door gemeenten worden op basis van de GBA administratieve correcties toegepast die tot een groep zogenoemde 'op- en afvoer' leidt. Het zijn administratieve correcties omdat er om onbekende redenen in de GBA personen opduiken en verdwijnen. De meeste correcties betreffen de afvoer: mensen die niet langer in de GBA geregistreerd staan, bijvoorbeeld omdat zij zijn overleden (maar dit was niet bekend), zijn gaan zwerven (adresloos), zijn verhuisd zonder de gemeente daarvan op de hoogte te stellen of geëmigreerd en dit pas jaren later aan de gemeente melden.

3.2 Informatie over sociaal-economische positie

In het ssv zijn verschillende indicatoren opgenomen van sociaal-economische positie. De twee belangrijkste voor ons project zijn de sociaal-economische categorie van een persoon en zijn of haar inkomsten.

Inkomsten

De variabelen over inkomsten hebben uitsluitend betrekking op inkomsten uit arbeid, winst, uitkering (ww, bijstand, arbeidsongeschiktheidsuitkering, overige uitkering), pensioen en studiefinanciering. Tot overige uitkeringen worden onder andere gerekend: inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (10AW), inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (10AZ), uitkering krachtens de Ziektewet, wachtgeld, werk en inkomen kunstenaars (wik) en pensioenuitkeringen van personen jonger dan 55 jaar. Inkomsten uit onder andere vermogen, alimentatie, huurtoeslag en kinderbijslag zijn niet meegenomen in de berekening. Informatie hierover ontbreekt vooralsnog in het ssv, maar zal in de nabije toekomst daarin wel beschikbaar komen.

In het ssv zijn drie soorten inkomsten opgenomen: alle inkomsten van de persoon in de gehele peilmaand, de inkomsten in de gehele peilmaand vanuit zijn of haar belangrijkste inkomstenbron en alle inkomsten van de huishoudkern. De huishoudkern wordt gevormd door personen die een paar vormen, alleenstaanden en ouders in een één-oudergezin. Van institutionele huishoudens en overige huishoudens is geen huishoudkern te bepalen. Voor personen in deze huishoudens is de variabele 'alle inkomsten van de huishoudkern' dan ook niet bekend. De inkomstengegevens zijn afkomstig van de loonbelastinggegevens van de Belastingdienst, de Verzekerdenadministratie van de uww, de Polisadministratie (vanaf 2007) en de registraties van de studiefinanciering van de Informatie Beheergroep (tegenwoordig Duo). Inkomsten kunnen ook nihil zijn of negatief. Negatieve inkomsten komen vooral voor bij zelfstandigen die verlies maken.

Sociaal-economische categorie

De sociaal-economische categorie (sec) van een persoon is gebaseerd op de bovengenoemde inkomsten, waarbij de belangrijkste inkomstenbron bepalend is. De volgende categorieën worden onderscheiden: loondienst, zelfstandige, ww-uitkering, arbeidsongeschiktheidsuitkering, bijstandsuitkering, overige uitkering, pensioen, student. Als er geen inkomstenbron bekend is, bijvoorbeeld van mensen die van hun vermogen of andere niet gemeten inkomsten leven, dan wordt het individu tot de categorie 'overig' (lees: geen gemeten inkomstenbron) gerekend.

3.2 Demografische informatie

In de gba beschikken wij over informatie betreffende sekse, leeftijd, herkomstgroepering en burgerlijke staat van alle geregistreerden. Deze kenmerken spreken voor zich en behoeven geen nadere toelichting, met uitzondering van de variabele herkomstgroepering. Daarnaast kan op grond van informatie uit het ssv worden bepaald tot welk huishouden iemand behoort. Voor alle groepen worden afleidingsregels gebruikt omdat informatie over huishoudensamenstelling niet direct uit de gba beschikbaar is. Dit heeft consequenties voor de kwaliteit van de gegevens over deze groepen op het individuele niveau. We lichten dit hieronder toe.

Herkomstgroepering

De herkomst van een persoon wordt vastgesteld op basis van iemands geboorteland en die van zijn of haar ouders. Personen die in Nederland zijn geboren en beide ouders ook, zijn autochtoon. Wanneer een persoon in het buitenland is geboren, terwijl beide ouders in Nederland zijn geboren, dan wordt deze persoon ook als autochtoon gezien. Allochtonen zijn mensen van wie een van de ouders buiten Nederland geboren is. Onder niet-westerse allochtonen worden allochtonen verstaan met een herkomst uit Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan) en Turkije. Onder westerse allochtonen worden allochtonen verstaan met een herkomst uit een van de landen in Europa (exclusief Turkije), Noord-Amerika en Oceanië, of Indonesië of Japan. Wij gebruiken de volgende indeling van herkomstgroepen zoals in het *ssb* is opgenomen, waarbij de laatste vijf categorieën samen de groep niet-westerse allochtonen omvatten:

- (1) autochtonen
- (2) westerse allochtonen
- (3) Turks
- (4) Marokkaans
- (5) Surinaams
- (6) Antilliaans
- (7) overige niet-westerse allochtonen

Plaats in het huishouden en transitie hierin

Bij de plaats die een persoon inneemt in het huishouden worden tien groepen onderscheiden, namelijk kind (in juridische zin), alleenstaande, partner in ongehuwd samenwonend stel zonder kinderen, partner in gehuwd stel zonder kinderen, partner in ongehuwd samenwonend stel met kind(eren), partner in gehuwd stel met kind(eren), ouder in eenouderhuishouden, referentiepersoon in overig huishouden, overig lid van een huishouden en lid van institutioneel huishouden. Deze toekenning vindt plaats op basis van gegevens uit de Gemeentelijke Basisadministratie (*GBA*).

Het toekennen van de positie in het huishouden aan individuen die met een of meer andere personen op één adres wonen en die ongehuwd zijn, is lastig. Uit de *GBA* kan niet rechtstreeks worden opgemaakt of personen een gezamenlijk huishouden voeren of dat het twee (of meer) losse huishoudens betreft. Door middel van een aantal regels wordt de kans geschat dat deze mensen samenwonen of alleenstaand zijn. Als twee personen een gezamenlijk kind hebben en/of op hetzelfde moment de woning hebben betrekken, worden zij in ieder geval als samenwoners gezien (deterministische regels). Voor de resterende groep wordt op basis van stochastische imputatie een type huishouden toegekend. Dit gebeurt via een weegschema op basis van de verdeling zoals die bekend is uit de Enquête Beroepsbevolking (*EBB*), waarin onder andere de beide geslachten en het leeftijdsverschil worden meegenomen.

Uit onderzoek van het *CBS* blijkt dat de berekende standgegevens van de positie van een persoon binnen het huishouden en het huishoudtype op macroniveau betrouwbaar zijn; dit wil echter niet zeggen dat ze dat op microniveau ook zijn. Soms zullen samenwoners onterecht het huishoudtype alleenstaand toegekend krijgen en soms zullen

alleenstaanden onterecht als samenwoners worden gekwalificeerd. Omdat het mogelijk is dat twee mensen die op één adres wonen het ene jaar als samenwonend worden geïmputeerd en het andere jaar als twee alleenstaanden, zal er voor deze groep een overschatting zijn van het aantal transities.

3.3 Woninggegevens

Voorsnog bevat het s**s**b weinig variabelen die betrekking hebben op woningen: er zijn alleen gegevens over de eigendomsverhouding (koop of huur) en de woz-waarde. Inmiddels is binnen het kader van dit project ook informatie toegevoegd over woningmutaties (zie hiervoor paragraaf 4.3). Deze informatie behoort tot het voorlopige s**s**b.

Eigendomsverhouding

Een koopwoning is gedefinieerd als een woning waarvan de eigenaar ook een bewoner (gebruiker) is; een huurwoning is een woning waarvan geen van de bewoners (gebruikers) eigenaar is. Of de eigenaar ook een bewoner is, wordt grotendeels afgeleid uit de woz-registratie. Voor een klein deel van de adressen kan vanuit de woz-registratie niet worden bepaald of het een huur- of koopwoning betreft. Deze informatie is zoveel mogelijk uit andere registraties gehaald, zoals van het Kadaster. Van circa 1 procent van de bewoonde adressen kan niet worden bepaald of het een huur- of koopwoning betreft. Bij het bepalen van de eigendomsverhouding is vanaf 2005 een andere methodiek gebruikt, die in 2007 werd aangescherpt. Ontwikkelingen over de tijd in de eigendomsverhouding kunnen daarom niet betrouwbaar worden weergegeven.

woz-waarde

De woz-waarde is de door de gemeenten periodiek getaxeerde waarde van onroerende zaken in het kader van de Wet waardering onroerende zaken (Wet woz). Binnen het s**s**b is in de verslagjaren 1999 tot en met 2004 de woz-waarde met waardepeildatum 1 januari 1999 opgenomen, in 2005 de woz-waarde met waardepeildatum 1 januari 2003, in 2006 de woz-waarde met waardepeildatum 1 januari 2005 en tot slot in 2007 de woz-waarde met waardepeildatum 1 januari 2007. Hierdoor kunnen de woz-waarden van woningen niet over de tijd met elkaar worden vergeleken. Bijvoorbeeld: in de jaren 1999 tot en met 2004 is de ontwikkeling veel te laag omdat voor deze jaren slechts één bron is gebruikt (met waardepeildatum 1999), terwijl de ontwikkeling van 2004 op 2005 juist veel te groot is vanwege de overgang van de waardepeildatum 1999 naar die van 2003.

3.4 Informatie over woonlocatie en verhuizingen

Het s**s**b bevat informatie over het viercijferig postcodegebied waarbinnen individuen woonachtig zijn. Daarnaast is binnen het s**s**b een variabele geconstrueerd die aangeeft of personen zijn verhuisd tussen twee peilmomenten (ultimo september jaar t en ultimo september jaar $t+1$). Deze variabele komt niet rechtstreeks uit de registraties, maar is binnen het s**s**b afgeleid. De variabele geeft aan of iemand tussen twee peilmomenten is verhuisd, en is gebaseerd op een verandering in het zogenoemde RIN-adres (een door

het CBS toegekend random identificatienummer van het woonadres). Herkomstwijken en bestemmingswijken zijn dus bekend. Met deze afleidingsprocedure bestaat de mogelijkheid dat administratieve veranderingen (waardoor het adres veranderd), ten onrechte als een verhuizing wordt aangemerkt. Naar schatting vindt in minder dan 0,001% van alle gevallen een administratieve adreswijziging plaats, waardoor personen onterecht als verhuizer zijn aangemerkt.

Verder wordt het aantal verhuizingen iets onderschat omdat voor elk persoon tussen twee peilmomenten maximaal één verhuizing wordt meegenomen, en omdat verhuizingen van personen die in dezelfde jaarperiode komen te overlijden of emigreren, niet worden meegenomen.

Belangrijk om op te merken is dat de variabele postcodegebied tot het voorlopige SSB behoort. Deze informatie is speciaal voor het project 'Sociale dynamiek in de wijk' gekoppeld aan het SSB en er hebben geen extra controles plaatsgevonden. Op kleine schaal kan het voorkomen dat een postcode op een tijdstip ontbreekt, terwijl de variabele verhuizing wel bekend is. Dit kan zich voordoen doordat de informatie over verhuizing uit een andere databron wordt samengesteld dan het postcodebestand. Een verhuizing wordt bepaald aan de hand van een verandering in RIN-adres. Op het moment dat een postcodegebied ontbreekt, bepaalt de afleidingsregel dat een verhuizing op 'verhuizing buiten postcode' wordt gesteld zonder dat het feitelijke postcodenummer op het tijdstip bekend is.

Uit analyses is naar voren gekomen dat huishoudenstransities, met name het uit elkaar gaan van gehuwde en ongehuwde stellen, in een aantal gevallen binnen het SSB verkeerd (te vroeg) in de tijd werden geplaatst. Dit heeft consequenties voor het percentage verhuizers onder stellen die uit elkaar gaan: dat ligt te laag.

Bron voor de SSB-variabele 'huishoudtype' zijn registraties die betrekking hebben op het peilmoment 1 januari. Voor het bepalen van het huishoudtype op peilmoment eind september werd binnen het SSB zo goed mogelijk een toewijzing gemaakt. In principe werd het huishoudtype van 1 januari het jaar erna ($t+1$) overgenomen. Als dat duidelijk niet kon kloppen, dan werd het huishoudtype van 1 januari ervoor (t) overgenomen. Hiervoor worden er een aantal consistentiechecks uitgevoerd. Deze controles zijn echter niet waterdicht. Dit leidt er toe dat bij stellen die uit elkaar gaan in de periode tussen eind september van jaar t en 1 januari van jaar $t+1$, in sommige gevallen het huishoudtype van januari $t+1$ wordt overgenomen. Deze stellen staan dan in het bestand op het peilmoment eind september ten onrechte al als alleenstaande, terwijl ze op dat moment nog samenwonend of getrouwd waren. Verhuizingen worden wel goed in de tijd wordt weergegeven. Daardoor lijkt het of de verhuizing van één (of beide) partner(s) ná het uit elkaar gaan plaatsvond, terwijl de twee gebeurtenissen in werkelijkheid samenvielen. Tabel 3.1 geeft hiervan een voorbeeld. Een koppel woont eind september 2003 samen; in oktober gaan de partners uit elkaar, waarbij één van beiden verhuist, en beiden zijn daarna alleenstaand. In het SSB wordt voor peilmoment ultimo september 2003 het huishoudtype van 1 januari 2004 overgenomen. Dat betekent dat ze in september 2003 al als alleenstaand worden gezien, terwijl ze dan feitelijk nog samenwo-

nen. De huishoudenstransitie – het uit elkaar gaan – wordt daarmee dus te vroeg in de tijd geplaatst, namelijk vóór september. De verhuizing zelf wordt (correct) in oktober gemeten.

Tabel 3.1

SSB-afleiding van huishoudenstransitie en verhuizingen i.v.m. de feitelijke situatie

	sept 2002	jan 2003	sept 2003	jan 2004
feitelijke situatie	samenwonend	samenwonend	samenwonend	alleenstaand
SSB-afleiding	samenwonend		alleenstaand	

Inmiddels is een nieuwe huishoudensafleiding gemaakt binnen het SSB, waardoor deze problematiek voor toekomstige projecten hoogstwaarschijnlijk veel minder speelt. In het onderzoek 'Dynamiek in de Wijk' besteden we extra aandacht aan deze problematiek door onze resultaten op de totale groep te vergelijken met analyses waarbij we personen die uit elkaar zijn gegaan of zijn gaan samenwonen, uitsluiten. Wanneer beide analyses vergelijkbare uitkomsten laten zijn op de centrale onderzoeksvragen, mogen we concluderen dat onze uitkomsten robuust zijn. De eerste analyses wijzen hierop.

4. Constructie databestand voor onderzoeksproject

Voor het onderzoeksproject ‘Sociale dynamiek in de wijk’ is een afzonderlijk databestand samengesteld, bestaande uit de variabelen zoals in het vorige hoofdstuk beschreven. Om de inhoudelijke onderzoeksvragen uit ons project te kunnen beantwoorden, is dit databestand verder bewerkt. In dit hoofdstuk wordt daarvan verslag gedaan.

4.1 Constructie databestand

In eerste instantie heeft het CBS een zestal basis-analysebestanden beschikbaar gesteld met de geselecteerde demografische en sociaal-economische variabelen, alsmede informatie over de woonlocatie en de woning. Het betreft hier de *SSB*-gegevens over de periode 1999-2005. Elk van deze bestanden bevatte een zogenoemd ‘jaarkoppel’, bijvoorbeeld 1999-2000 en 2000-2001. Deze jaarkoppels bevatten elk informatie over ongeveer 16 miljoen Nederlanders. Om de verschillende omvangrijke bestanden aan elkaar te koppelen is gebruik gemaakt van twee computerprogramma’s, namelijk *Manipula* en *JCJOBS*. *Manipula* is binnen het CBS ontwikkeld en dit programma maakt het mogelijk grote databestanden samen te voegen, te sorteren en te bewerken. Met *JCJOBS* kunnen bewerkingen op een speciale batchserver worden uitgevoerd die voorzien is van een groot rekenvermogen en ruime opslagmogelijkheden. Hierdoor zijn berekeningen mogelijk die op een afzonderlijke computer niet mogelijk zouden zijn of zeer veel tijd in beslag zouden nemen. Nu konden de meeste bewerkingen ’s middags gestart worden en waren de resultaten de volgende ochtend beschikbaar.

Voor de meer beschrijvende analyses maken we gebruik van de afzonderlijke jaarkoppelbestanden. Binnen ons onderzoek concentreren we ons op de *G31*-gemeenten en daarbinnen op stadswijken. In de *G31* zijn 695 stadswijken (lees: viercijferige postcodegebieden). Daarnaast is vanuit de jaarkoppelbestanden een databestand geconstrueerd waarin voor alle unieke personen voor maximaal zes jaarkoppels gegevens zijn opgenomen. Met dit bestand zijn multivariate analyses verricht. Elk individu die in de periode 1999-2005 tenminste op één van de peilmomenten in één van de 695 stadswijken heeft gewoond, is in dit bestand opgenomen. In principe is voor deze personen voor elk van de jaren in deze periode (dus zes maal) een ‘case’ aangemaakt. Op deze manier is een zogenoemd ‘person-year’-bestand geconstrueerd. Alleen individuen die na eind september 1999 zijn geboren of in Nederland zijn komen wonen of voor eind september 2005 zijn overleden of naar het buitenland verhuisd, komen minder dan 6 keer voor in het bestand. Het definitieve databestand bevat 36,4 miljoen cases behorend bij 6,6 miljoen unieke individuen. In Bijlage A is voor alle gebruikte variabelen een beschrijving gegeven van alle jaarcases die we in onze analyses gebruiken (niet opgenomen zijn de individuen die in het betreffend jaar zijn geïmmigreerd, geëmigreerd, geboren, gestorven, opgenomen in een institutioneel huishouden of administratief verwijderd en opgenomen).

Het werken met en het bewerken van het omvangrijke databestand heeft in verschillende fases tot technische problemen en vertragingen geleid. Zo heeft op een bepaald moment in het traject een hardware fout op de batchserver ervoor gezorgd dat één van de jaarkoppelbestanden beschadigde, waardoor het betreffende jaarbestand opnieuw moest worden samengesteld. Daarnaast kost het werken in verschillende programma's extra tijd en met specialistische programma's de nodige inwerktijd vanwege de programmeertaal die hierbij gebruikt moet worden.

Bij het analyseren van de gegevens zijn we op verschillende momenten aangelopen tegen de grenzen van de beschikbare computerapparatuur. Hoewel we alleen de variabelen in het bestand hebben opgenomen die we ook daadwerkelijk gebruiken, heeft het databestand een omvang van 20,3 GB. Bij simpele bewerkingen zoals frequentieverdelingen en lineaire regressiemodellen is de rekentijd weliswaar aanzienlijk (ongeveer 16 uur), maar ontstaan er verder geen problemen. Bij meer geavanceerde, en rekenkundig intensievere bewerkingen zoals multinomiale regressiemodellen, bleek de computer niet in staat deze uit te voeren. Hier liepen we op tegen geheugenbeperkingen van de software (SPSS 15). Een alternatief softwarepakket (STATA 9) bleek helaas ook niet in staat om deze intensieve analyses uit te voeren. We hebben vooralsnog besloten alle beschrijvende analyses uit te voeren op het populatiebestand en voor de geavanceerde multivariate analyses gebruik te maken van een steekproef. We gaan er vanuit dat de effectschattingen bij een voldoende grote steekproef niet sterk zullen afwijken van de effecten op het populatiebestand.

4.2 Bewerking variabelen uit ssv

Huishoudensinkomsten

We hebben ervoor gekozen om bij de inkomsten van individuen uit te gaan van de inkomsten van de huishoudkern. Om de inkomsten van huishoudens van verschillende omvang en samenstelling vergelijkbaar te maken, hebben we het totaal fiscaal maandinkomsten van de huishoudkern gecorrigeerd voor de samenstelling en omvang van het huishouden en vervolgens omgerekend naar jaarinkomen. Dat betekent dat we het inkomen gewogen hebben met een equivalentiefactor. Deze equivalentiefactor staat gelijk aan $\{A + (0,8 * C)\}^{0.5}$, waarbij A het aantal volwassenen binnen de huishoudkern is en C het aantal kinderen onder de 18 jaar (Siermann et al., 2004).

Een eenpersoonshuishouden heeft een equivalentiefactor van 1. Een huishouden met twee volwassen en drie kinderen kent volgens deze formule een factor van 2,10. Bij huishoudensinkomsten van € 50.000 op jaarbasis komt dit neer op gestandaardiseerde inkomsten van € 23.810. De welvaart van dit huishouden is daarmee te vergelijken met die van een eenpersoonshuishouden met € 23.810 aan inkomsten. Als onbekend is hoeveel kinderen of volwassenen deel uitmaken van het huishouden heeft de variabele huishoudensinkomsten de waarde 'onbekend' toebedeeld gekregen. Het gaat hier om 6% van het aantal jaarcases. Dit gebeurt ook als geen huishoudkern vastgesteld kon

worden, zoals bij overig huishoudens en institutionele huishoudens (bijvoorbeeld verpleeg- en verzorgingstehuizen en penitentiaire inrichtingen).

Verandering in huishoudensinkomsten

Om de verandering in huishoudinkomsten te bepalen hebben we de gestandaardiseerde huishoudensinkomsten eerst gecorrigeerd voor inflatie. We hebben daarbij voor ieder jaar (van september tot september) een inflatiecorrectie bepaald. Vervolgens zijn drie variabelen geconstrueerd die aangeven of er sprake is van een (1) stijging, (2) daling of (3) geen verandering in de huishoudensinkomsten. We spreken van een stijging als de maandinkomsten in een jaar zijn toegenomen met vijf procent of meer; bij een afname van vijf procent of meer spreken we van een daling. Als er een geringere daling of stijging in de huishoudinkomsten heeft plaatsgevonden, noemen we dit geen verandering. Bij personen met negatieve of nihil huishoudensinkomsten (op één of beide meetmomenten) spreken we van een stijging als de maandinkomsten met minimaal € 250 (nominaal bedrag in 1999) zijn toegenomen en van een daling als de inkomsten met minimaal € 250 zijn afgenomen. Naast deze drie groepen onderscheiden we een groep personen waarvan geen inkomstengegevens (op één of beide peilmomenten) beschikbaar zijn. Het ontbreken van informatie over inkomstenverandering doet zich voor bij 7% van de jaarcases.

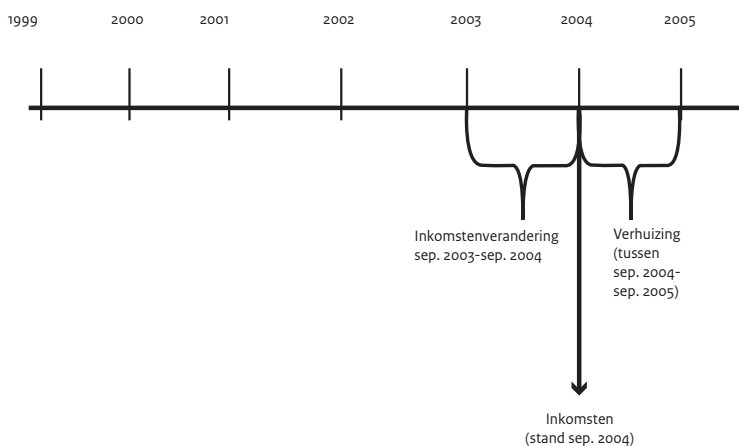
Sociaal-economische categorie (SEC)

We volgen de oorspronkelijke variabele uit het *SSB*, dat wil zeggen: we onderscheiden de volgende negen categorieën: loondienst, zelfstandige, werkloosheidsuitkering, arbeidsongeschiktheidsuitkering, bijstandsuitkering, overige uitkering, pensioen, student en overig. In onderstaande tabel 4.1 staan de transities die kunnen plaatsvinden bij verandering in sociaal-economische categorie. Om deze transities in de analyses mee te nemen hebben we verschillende transities samengevoegd. Aan de linkerkant (rijen) staat de SEC waar een persoon toebehoort op tijdstip $t-1$. Bovenaan (kolommen) staat de SEC van een persoon op tijdstip t . In totaal onderscheiden we in de tabel 12 typen transities.

Transitie huishoudensinkomens

In ons onderzoek zijn we geïnteresseerd in de invloed van bepaalde transities op verhuisgedrag. De transities die centraal staan zijn verandering in de huishoudensinkomens of sociaal-economische categorie. Maar ook het krijgen van kinderen of het gaan samenwonen of scheiden zijn belangrijke transities. Om de invloed van een transitie (of de afwezigheid daarvan) op verhuisgedrag te bekijken, is het in sommige situaties aannemelijk dat er sprake is van een 'time-lag'. Dit betekent dat er een verandering in jaar t en dat het effect daarvan pas zichtbaar is in jaar $t+1$. Wanneer we dit 'vertalen' naar ons databestand kunnen we bijvoorbeeld veronderstellen dat een verandering in inkomsten in het jaarkoppel 2003-2004 van invloed is op het verhuisgedrag in de periode 2004-2005. We hebben dit schematisch weergegeven in onderstaand figuur.

Figuur 4.1
Schematische voorstelling van het gebruik van een time-lag

We hebben besloten om als het gaat om verandering in inkomsten te werken met een time-lag van een jaar. We denken dat dit voldoende lang is om een effect van een inkomstenverandering te verwachten op verhuisgedrag. Door te werken met een time-lag hebben we minder gegevens over verhuisgedrag tot onze beschikking om te analyseren. We veronderstellen namelijk dat een verhuizing in de periode 1999-2000 afhankelijk is van een inkomstenverandering in de periode 1998-1999. Omdat we pas vanaf 1999 over inkomstengegevens beschikken, heeft dit als consequentie dat we de verhuisgegevens over de periode 1999-2000 niet kunnen gebruiken.

Bij de transities binnen het huishouden hebben we besloten geen gebruik te maken van een time-lag. Eerdere studies stellen dat de huishoudenstransitie op hetzelfde moment als de verhuizing gemodelleerd kan worden (Mulder, 1993). Ook voor een transitie in arbeidsmarktpositie wordt geen gebruik gemaakt van een time-lag.

Tabel 4.1

Transities sociaal-economische categorie (de rijen geven type SEC op t-1 en de kolommen geven type SEC op t0)

Type SEC op t-1	Type SEC op t0								
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
(1) loondienst	1	1	5	5	5	5	6	9	11
(2) zelfstandige	1	1	5	5	5	5	6	9	11
(3) uitkering: arbeidsongeschikt	4	4	2	2	2	2	6	9	11
(4) uitkering: werkloos	4	4	2	2	2	2	6	9	11
(5) uitkering: bijstand	4	4	2	2	2	2	6	9	11
(6) uitkering: overig	4	4	2	2	2	2	6	9	11
(7) pensioen	7	7	7	7	7	7	7	7	7
(8) scholier/student	8	8	8	8	8	8	6	3	11
(9) overig	10	10	10	10	10	10	10	10	12

Bron: CBS, Sociaal Statistisch Bestand 1999-2005 (SCP-bewerking)

We onderscheiden uiteindelijk twaalf transities, waarbij we een gelijkblijvende SEC ook als een transitie beschouwen. Dit was nodig om overlap tussen categorieën te voorkomen. De categorienummers in de tabel komen overeen met de volgende onderscheidende categorieën:

- (1) stabiel loondienst of zelfstandige
- (2) stabiel uitkering
- (3) stabiel student
- (4) van uitkering naar loondienst/zelfstandige
- (5) van loondienst/zelfstandige naar uitkering
- (6) van andere categorie naar pensioen
- (7) stabiel pensioen/van pensioen naar anders
- (8) van student naar loondienst/zelfstandige/uitkering
- (9) van loondienst/zelfstandige/uitkering naar student
- (10) van overig naar andere categorie
- (11) van andere categorie naar overig
- (12) stabiel overig

Binnen ons onderzoek zijn we met name geïnteresseerd in de mensen die vanuit een uitkering (w w/bijstand/arbeitsongeschikt/overige uitkering) een baan verkrijgen (in loondienst of als zelfstandige). We zien deze transitie als een sociale stijging. Als het omgekeerde zich heeft voorgedaan, zien we dat als een sociale daling.

Huishoudenssamenstelling

We zijn uitgegaan van de variabele plaats in het huishouden uit het SSB. In onderstaande tabel staan de transities die kunnen plaatsvinden bij verandering in huishoudenssamenstel-

ling. Om deze transities in de analyses mee te nemen hebben we verschillende transities samengevoegd. Dit is zichtbaar gemaakt in tabel 4.2. De rijen geven informatie over het type huishoudsamenstelling op t-1, de kolommen op tijdstip to.

Tabel 4.2
Transitietabel huishoudenssamenstelling

Type huishoudenssamenstelling t-1	Type huishoudenssamenstelling to							
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
(1) thuiswonend kind	1	6	6	6	6	6	6	7
(2) alleenstaand zonder kinderen	7	2	2	4	4	4	4	7
(3) alleenstaand met kind(eren)	7	2	2	4	4	4	4	7
(4) partner in ongehuwd stel zonder kinderen	7	5	5	3	3	3	3	7
(5) partner in gehuwd stel zonder kinderen	7	5	5	3	3	3	3	7
(6) partner in ongehuwd stel met kind(eren)	7	5	5	3	3	3	3	7
(7) partner in gehuwd stel met kind(eren)	7	5	5	3	3	3	3	7
(8) overig lid huishouden/onbekend	7	7	7	7	7	7	7	7

Bron: CBS, Sociaal Statistisch Bestand 1999-2005 (SCP-bewerking)

We onderscheiden uiteindelijk zeven transities, waarbij we een gelijkblijvend huishouden ook als een transitie beschouwen. Dit was nodig om overlap tussen categorieën te voorkomen. De categorienummers in de tabel komen overeen met de volgende onderscheidde categorieën:

- (1) stabiel thuiswonend kind
- (2) stabiel alleenstaand met of zonder kinderen
- (3) stabiel samenwonend met of zonder kinderen
- (4) van alleenstaand met of zonder kinderen naar samenwonend
- (5) van samenwonend naar alleenstaand met of zonder kinderen
- (6) van thuiswonend kind naar zelfstandig wonen (starter)
- (7) overig/onbekend

Daarnaast is een variabele aangemaakt die aangeeft of er minderjarige kinderen in het huishouden aanwezig zijn en of er een verandering in het aantal kinderen heeft plaatsgevonden in het huishouden (het kan hierbij ook gaan om inwonende kinderen bij niet-juridische ouders).

4.3 Variabelen uit andere registers

In de oriënterende fase van het onderzoeksproject 'Sociale dynamiek in de wijk' is onderzocht of het mogelijk was aan het SSB gegevens toe te voegen over bestaande woningen en over woningen die aan de woningvoorraad worden onttrokken en toegevoegd. De conclusie was destijds dat er informatie beschikbaar is over woningen,

namelijk uit het Postafgiftepuntenbestand dat het CBS jaarlijks ontvangt van TNT Post. Onduidelijk was echter in welke mate deze gegevens koppelbaar zijn aan het SSB, wat de dekkingsgraad is en of deze mogelijk selectief is. Nadere bestudering van de gegevens leidde tot de conclusie dat de betrouwbaarheid van het bestand te wensen overliet en we hebben daarom besloten geen informatie uit dit bestand te gebruiken voor ons project. We zijn vervolgens nagegaan of een ander bestand met informatie over het woningtype (bijv. appartement, tussenwoning, vrijstaand) van bestaande woningen bruikbaar was. Het betreft hier een bestand uit 2006 dat voor een ander onderzoeksproject is verkregen van het Kadaster. We verwachten aanzienlijke koppelingproblemen en we hebben besloten dit bestand voornamelijk niet te gebruiken.

Geen problemen werden voorzien bij het koppelen van de gegevens over woningmutaties. Over de onttrokken en toegevoegde woningen is bekend: het bouwjaar (niet voor de categorie 'toevoegingen anderszins' zoals splitsing van woningen), één- of meergezinswoning en het aantal kamers (alleen bij nieuwbouw). Deze gegevens worden door het CBS geregistreerd op basis van meldingen van gemeenten. Bij het koppelen van de gegevens werden echter toch problemen gesignaleerd: we doen hiervan verslag.

Informatie over onttrokken en toegevoegde woningen

Om de gegevens over woningmutaties te koppelen aan het SSB moet het adres dat de gemeente opgeeft, gekoppeld worden aan een adres in de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA). Hoewel niet alle 'records' konden worden gekoppeld, is het uiteindelijke resultaat positief (zie tabel 4.3): voor ruim 95% van alle adressen vond een koppeling plaats.

Tabel 4.3

Percentage gekoppelde woningmutaties met GBA-adres

	% gekoppeld	% niet gekoppeld
1999	96,5	3,5
2000	95,2	4,8
2001	95,1	4,9
2002	97,0	3,0
2003	96,0	4,0
2004	95,8	4,2
2005	96,0	4,0

Bron: CBS, GBA en woningmutatiebestand

Er zijn twee oorzaken waarom een deel van records niet kon worden gekoppeld. Een klein deel kan niet gekoppeld worden omdat de schrijfwijze van de adressen verschilt. Vooral de toevoegingen bij huisnummers wordt in verschillende bronnen verschillend geschreven (bijvoorbeeld 28_11 en 28-2). Dit is een bekend probleem binnen het CBS. Er wordt gewerkt aan verbetering van de koppeling via de zogenoemde 'adresrug'. Daarnaast is de verwachting dat met de invoering van de Basisregistraties Adressen en

Gebouwen (BAG) (gepland voor 2011) inconsequenties ten aanzien van schrijfwijzen grotendeels opgelost zullen worden. Voor de meeste records die niet gekoppeld kunnen worden, is echter een andere oorzaak. Het blijkt belangrijk te zijn een versie van de GBA te gebruiken die bij voorkeur enkele jaren recenter is dan het jaar van de meldingen van de woningmutaties. Met name voor de nieuwbouwwoningen is dit van belang: wanneer deze woningen bijvoorbeeld in 2005 zijn aangemeld, maar de bewoners gaan pas in de loop van 2006 het huis bewonen dan zal het betreffende adres nog niet in de GBA van 2005 zijn opgenomen. Ook dit wordt opgelost met de invoering van de adresrug.

De woningmutaties die gekoppeld konden worden aan de GBA zijn vervolgens gekoppeld aan het SSB. Hoe gaat dit in z'n werk? Woningmutaties in bijvoorbeeld 2000 worden in principe door de gemeenten een maand later aan het CBS doorgegeven. Het CBS baseert op alle deze meldingen vervolgens het Woningmutatiebestand 2000. Dit bestand wordt jaarlijks samengesteld. Voor ons project hebben we ons in eerste instantie geconcentreerd op de onttrekkingen. We waren namelijk vooral geïnteresseerd in personen die 'gedwongen' werden te verhuizen vanwege sloop van hun woning. Achterhaald moest daarom worden welke personen als laatst hebben gewoond in een woning die is onttrokken. Het SSB-bestand uit 1999 is vervolgens gekoppeld aan het Woningmutatiebestand uit 2000 (we veronderstellen dat in een woning die in 2000 is gesloopt, in 1999 nog personen kunnen wonen). Uit deze koppeling bleek dat slechts 47% van alle onttrekkingen uit 2000 gekoppeld konden worden aan adressen in het SSB-bestand van 1999.

Wanneer we de gemelde onttrekkingen uit de andere jaren koppelen aan de SSB jaarbestanden dan zien we dat naarmate de periode tussen het Woningmutatiebestand en het SSB jaarbestand langer is, het percentage geslaagde koppelingen groter is. Zo kan slechts 45% van alle gemelde woningonttrekkingen uit 2005 met het SSB-bestand uit 2004 gekoppeld worden. Dit aandeel neemt echter toe tot bijna 85% als met het SSB-bestand van 2001 gekoppeld wordt tot bijna 91% bij het SSB-bestand van 1999 (zie tabel 4.4). Uiteindelijk kunnen van alle onttrokken woningen in de periode 2000-2005 iets meer dan 78% gekoppeld worden aan het SSB-bestand.

Tabel 4.4

Aandeel gekoppelde adressen uit Woningmutatiebestand aan SSB 1999

Jaar van melding	Aantal onttrekkingen	% gekoppeld aan SSB 1999
2000	12.020	48
2001	14.012	70
2002	15.425	78
2003	16.609	84
2004	17.850	89
2005	17.728	91

Bron: CBS, SSB-satelliet Ruimtelijke en Sociale mobiliteit verrijkt met woningmutaties 1999-2005 (SCP-bewerking)

Wat zijn nu de belangrijkste oorzaken van de beperkte koppeling tussen de woningmutaties en het ssv van hetzelfde jaar? In de eerste plaats zullen de meeste woningen enige tijd leegstaan voordat ze worden gesloopt. Wanneer er geen bewoner is van een woning, komt het betreffende adres ook niet terug in de gba en dus ook niet in het ssv. Leegstand is dus een belangrijke verklaring voor de beperkte koppeling. Op dit moment bestaat er weinig inzicht in de duur van de leegstand van woningen. Onderzoek van Regioplan (2008) laat zien dat in sommige gemeenten ruim 40% van de totale leegstand langer dan een jaar is.

Behalve de periode dat woningen leegstaan met als gevolg een verschil van soms enkele jaren tussen het vertrek van de laatste bewoner en de melding van de onttrekking, kan ook de melding aan het CBS van de feitelijke onttrekking administratief vertraagd zijn. Het verslagjaar komt dan dus niet overeen met het jaar waarop een onttrekking daadwerkelijk heeft plaatsgevonden. Gemeenten geven bijvoorbeeld woningen die feitelijk in 2000 zijn gesloopt pas door in 2002 of zelfs nog later. Als je deze woningmutaties vervolgens probeert te koppelen aan het ssv van 2002 of 2001, dan vind je deze woningen niet terug omdat ze niet bewoond zijn na 2000. Ze waren immers al gesloopt. Ook dat vormt een verklaring voor het feit dat hoe recenter het woningmutatiebestand, hoe hoger het percentage geslaagde koppelingen aan een 'oud' ssv (verslagjaar 1999).

Uit aanvullende analyses blijkt dat de koppeling van gegevens weliswaar varieert tussen steden, maar dat deze verschillen in het algemeen beperkt zijn. De bovenstaande informatie in acht nemende, en het inhoudelijke belang van deze variabele, heeft ons doen besluiten om in een beperkt aantal analyses deze variabele te gebruiken. We zullen analyses uitvoeren op de jaren waar de koppeling relatief hoog is. Intussen maken de gegevens over de woningmutaties onderdeel uit van het voorlopige ssv.

5. Conclusies en discussie

Het door ons samengestelde bestand uit het s s b is een bijzonder waardevol databestand. Behalve de vele mogelijkheden die het samengestelde bestand uit het s s b daardoor biedt voor de uitvoering van ons onderzoeksproject, hebben we ook belangrijke beperkingen geconstateerd. De meeste beperkingen zijn op termijn op te lossen, maar het zal soms wel een proces van lange adem zijn. Overigens zijn de meeste problemen niet uniek voor het s s b, maar betreft het problemen die inherent zijn aan registerbestanden (Bakker, 2009).

Programmatuur-technische problemen

Bij het analyseren van de gegevens zijn we op verschillende momenten aangelopen tegen de grenzen van de beschikbare computersoftware. Vooralsnog hebben we besloten bij geavanceerde multivariate analyses gebruik te (blijven) maken van een steekproefbestand.

Kwaliteit van de gegevens

Binnen het s s b verschilt de kwaliteit van de gegevens. Voor een deel heeft dit te maken met het feit dat data die zijn verzameld voor een bepaald doel (bijvoorbeeld het heffen van belasting) niet direct toegesneden zijn op het maken van statistieken. Verminderde kwaliteit speelt onder meer bij variabelen waarbij de gegevens zijn geïmputeerd omdat ze niet (voor alle peilmomenten) beschikbaar waren in de oorspronkelijke bronnen. Het belangrijkste voorbeeld hiervan in dit onderzoek is huishoudtype (zie pagina 14-15), waarbij bijvoorbeeld voor samenwoners relatief vaak gegevens geïmputeerd worden. Doordat deze imputaties jaaronafhankelijk zijn, worden er in het s s b meer huishoudtransities geconstateerd dan er werkelijk plaatsvinden. De projectgroep Longitudinale consistentie afleiding huishoudtype van het c b s buigt zich over deze problematiek. Zoals we in het rapport hebben laten zien, heeft dit, alsmede het gebruik van bestanden op verschillende peilmomenten, onder andere consequenties voor het vaststellen van verhuispercentages onder personen die gaan samenwonen of uit elkaar gaan (zie pagina 16-17).

We hebben eveneens problemen ervaren met het koppelen van ‘nieuwe’ registerbestanden aan het s s b, zoals de woningmutaties. Doordat we relatief weinig onttrekkingen konden koppelen aan de adressen uit het s s b, werd meer duidelijk over de totstandkoming van het register over de woningmutaties.

Verder hebben we – op kleine schaal – inconsequenties gesignaleerd tussen variabelen. Het betreft vooral variabelen die uit verschillende registers afkomstig zijn. Dergelijke inconsistenties hebben vanwege de omvang weinig invloed op de onderzoeksresultaten, maar illustreren wel het probleem van het koppelen van verschillende bestanden.

Ontbreken van gegevens

In ons onderzoek missen we op dit moment enkele belangrijke gegevens. De belangrijkste variabele die op individueel niveau in dit onderzoek ontbreekt, is de gevolgde

opleiding. Op dit moment zijn daarover geen integrale registratiegegevens beschikbaar. Wel is in het ssv niet-integrale informatie beschikbaar over de hoogst behaalde en hoogst gevolgde opleiding. Deze gegevens komen uit verschillende registers (Centraal Register Ingeschrevenen Hoger Onderwijs, Examen Resultaten Register Voortgezet Onderwijs, Onderwijsnummerbestanden, Enquête Beroepsbevolking), die op dit moment nog niet de hele populatie dekken. Wel is integraal informatie beschikbaar over personen die na 1986 een diploma hebben behaald op hbo/wo-niveau. Bovendien missen we aanvullende informatie over woningen. Een woningkenmerk dat van belang is voor ons onderzoek: het type woning (appartement, hoekwoning, 2-onder-1-kap, tussen-of geschakelde woning, vrijstaande woning), is tot op heden nog niet beschikbaar voor alle woningen in Nederland op adresniveau. Ook is de informatie over woningmutaties beperkt (zie pagina 24-26). Met invoering van de Basisadministratie Adressen en Gebouwen (BAG) komt er naar verwachting meer duidelijkheid over leegstand en feitelijke onttrekking van woningen.

Bijlage A Percentage van de bevolking woonachtig (op enig moment) in de G31 in periode 1999-2005^{1, 2}

	%
<hr/>	
sociaal-economische categorie	
stabiel loondienst of zelfstandige	40,3
stabiel uitkering	8,6
stabiel pensioen/ van pensioen naar anders	12,7
stabiel student	19,0
van uitkering naar loondienst/zelfstandige	1,0
van loondienst/zelfstandige naar uitkering	1,3
van andere categorie naar pensioen	0,9
van student naar loondienst/zelfstandige/uitkering	1,7
van loondienst/zelfstandige/uitkering naar student	0,5
van overig inactief naar andere categorie	3,0
van andere categorie naar overig inactief	1,9
stabiel overig	9,1
huishoudensinkomsten	
gestandaardiseerde maandinkomsten (gemiddelde)	1982,3
inkomsten onbekend	1,7
toename inkomsten	31,9
afname inkomsten	24,2
geen verandering	42,1
inkomstenverandering onbekend	1,9
huishoudenssamenstelling	
stabiel samenwonend met of zonder kinderen	42,8
stabiel alleenstaand met of zonder kinderen	18,8
stabiel thuiswonend kind	25,1
van thuiswonend kind naar zelfstandig wonen (starter)	1,8
van alleenstaand met of zonder kinderen naar samenwonend	2,5
van samenwonend naar alleenstaand met of zonder kinderen	2,2
overig	6,8

1 Elk individu dat in de periode 1999-2005 op enig moment in de G31 woonachtig was, is opgenomen in deze tabel. Wanneer het transitiegevens betreft en dus twee peilmomenten worden vergeleken, worden individuen buiten beschouwing gelaten die zijn geïmmigreerd, geëmigreerd, geboren, gestorven of administratief verwijderd en toegevoegd. Individueen woonachtig in een institutioneel huishouden zijn voor de jaren waarop dit betrekking heeft niet opgenomen in de tabel.

2 Door de in deze tabel toegepaste selectie (zie vorige noot), wijken de percentages voor de categorie inkomsten onbekend en inkomstenverandering onbekend in deze bijlage af van de genoemde percentages op pagina 19-20.

(vervolg)

	%
thuiswonend(e) kind(eren) in huishouden	
thuiswonend kind in huishouden	52,0
geen thuiswonende kinderen in huishouden	48,0
verandering in aantal thuiswonende kinderen	10,8
geen verandering in aantal thuiswonende kinderen	89,2
leeftijd (gemiddelde)	31,6
sekses	
mannen	49,3
vrouwen	50,7
herkomstgroepering	
autochtonen	71,1
westerse allochtonen	10,8
Turken	4,0
Marokkanen	3,5
Surinamers	4,0
Antillianen	1,4
overige niet-westerse allochtonen	5,2
eigendomsverhouding	
koopwoning	45,4
huurwoning	54,0
eigendomsverhouding onbekend	0,6
wijkenmerken	
percentage personen met niet-westerse herkomst	17,6
percentage lage inkomsten huishoudens	23,0
percentage huurwoningen	58,7
stedelijkheid	
zeer sterk stedelijk	43,3
sterk stedelijk	29,1
matig stedelijk	15,6
weinig stedelijk	8,0
niet stedelijk	4,0
G-4	33,9

Bron: CBS, Sociaal Statistisch Bestand 1999-2005 (SCP-bewerking)

Literatuur

- Bakker, B.F.M. (2009). *Trek alle registers open!* Amsterdam: Vrije Universiteit.
- Heijden, P.G.M. van der, G. van Gils, M. Cruijff en D. Hessen (2006). *Een schatting van het aantal in Nederland verblijvende illegale vreemdelingen in 2005*. Utrecht: IOPS Universiteit Utrecht.
- Hoogteijling, E.M.J. (2002). *Raming van het aantal niet in de gba geregistreerden*. Voorburg/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Mulder, C.H. (1993). *Migration dynamics: A life course approach*. Amsterdam: Thesis Publisher.
- Regioplan (2008). *Leegstand en kraken*. Amsterdam: Regioplan beleidsonderzoek.
- Siermann, C., P. van Teeffelen en L. Urlings (2004). *Equivalentiefactoren 1995-2000: methode en belangrijkste uitkomsten*. Sociaal-economische trends, 3^e kwartaal 2004.
- TK (1997). *Nota stedelijke vernieuwing*. Tweede Kamer, vergaderjaar 1996/1997, 25427, nr 2.
- Vries, A. de, B. Hamers en J. Latten (2006). *Inkomensdynamiek en achterliggende verhuisstromen. Bevolkingstrends*, jrg. 54, nr.4.
- VROM-raad (2006). *Stad en stijging: sociale stijging als leidraad voor stedelijke vernieuwing*. Den Haag: VROM-raad.
- VROM/WWI (2007). *Actieplan Krachtwijken. Van Aandachtswijk naar Krachtwijk*. Den Haag: VROM/WWI.

Publicaties van het Sociaal en Cultureel Planbureau

Werkprogramma

Het Sociaal en Cultureel Planbureau stelt twee keer per jaar zijn Werkprogramma vast. De tekst van het lopende programma is te vinden op de website van het s.c.p.: www.scp.nl.

SCP-publicaties

Onderstaande lijst bevat een selectie van publicaties van het Sociaal en Cultureel Planbureau. Deze publicaties zijn verkrijgbaar bij de boekhandel, of via de website van het s.c.p. Een complete lijst is te vinden op deze website: www.scp.nl.

Sociale en Culturele Rapporten

Investeren in vermogen. Sociaal en Cultureel Rapport 2006. ISBN 90-377-0285-6

Betrekkelijke betrokkenheid. Studies in sociale cohesie. Sociaal en Cultureel Rapport 2008.

ISBN 978-90-377-0368-9

SCP-publicaties 2009

- 2009/1 *Nooit meer dezelfde. Gevolgen van misdrijven voor slachtoffers* (2009). Willemijn Lamet en Karin Wittebrood. ISBN 978-90-377-0402-0
- 2009/2 *Emancipatiemonitor 2008* (2009). Ans Merens en Brigitte Hermans (red.). ISBN 978-90-377-0406-8
- 2009/3 *Goede bureu kun je niet kopen. Over de woonconcentratie en woonpositie van niet-westerse allochtonen in Nederland* (2009). Jeanet Kullberg, Miranda Vervoort en Jaco Dagevos. ISBN 978-90-377-0401-3
- 2009/4 *De jeugd een zorg. Ramings- en verdeelmodel jeugdzorg 2009* (2009). John Stevens, Evert Pommer, Hetty van Kempen, Elke Zeijl, Isolde Woittiez, Klarita Sadiraj, Rob Gilsing, Saskia Keuzenkamp. ISBN 978-90-377-0355-9
- 2009/5 *Mantelzorg. Een overzicht van de steun van en aan mantelzorgers in 2007* (2009). Alice de Boer, Marjolein Broese van Groenou en Joost Timmermans (red.). ISBN 978-90-377-0408-2
- 2009/6 *At a glance. Summaries of 16 scp research projects in 2008.* ISBN 978-90-377-0413-6
- 2009/7 *Vrijwilligerswerk in meervoud. Civil society en vrijwilligerswerk 5* (2009). Paul Dekker en Joep de Hart. ISBN 978-90-377-0348-1
- 2009/8 *Cultuurbewonderaars en cultuurbeoefenaars. Trends in cultuurparticipatie en media-gebruik* (2009). Andries van den Broek, Jos de Haan en Frank Huysmans. ISBN 978-90-377-0400-6
- 2009/9 *Making up the Gap. Migrant Education in the Netherlands* (2009). Lex Herweijer. ISBN 978-90-377-0433-4
- 2009/10 *Gelukkig voor de klas?. Leraren voortgezet onderwijs over hun werk.* Ria Vogels. ISBN 978-90-377-0340-5
- 2009/11 *Rules of Relief. Institutions of social security, and their impact* (2009). J.C. Vrooman. ISBN 978-90-377-0218-7
- 2009/12 *Overlast en verloedering ontsleuteld* (2009). Lonneke van Noije en Karin Wittebrood. ISBN 978-90-377-0436-5

- 2009/13 *Crisis in aantocht? Verdiepingsstudie Continu Onderzoek Burgerperspectieven 2008* (2009). Paul Dekker, Tom van der Meer, Peggy Schyns en Eefje Steenvoorden. ISBN 978-90-377-0404-4
- 2009/14 *De sociale staat van Nederland 2009* (2009). Rob Bijl, Jeroen Boelhouwer, Evert Pommer, Peggy Schyns (red.). ISBN 978-90-377-0434-1
- 2009/15 *Deeltijd (g)een probleem. Mogelijkheden om de arbeidsduur van vrouwen met een kleine deeltijd baan te vergroten* (2009). Saskia Keuzenkamp (red.), Carlien Hillebrink, Wil Portegijs, Babette Pouwels. ISBN 978-90-377-0448-8
- 2009/16 *De toekomst van de mantelzorg* (2009). Klarita Sadiraj, Joost Timmermans, Michiel Ras, Alice de Boer. ISBN 978-90-377-0435-8
- 2009/17 *Vergrijzing, verpleging en verzorging. Ramingen, profielen en scenario's 2005-2030* (2009). Isolde Woittiez, Evelien Eggink, Jedid-Jah Jonker, Klarita Sadiraj. ISBN 978-90-377-0422-8
- 2009/18 *Jaarrapport integratie 2009* (2009). Mérove Gijsberts, Jaco Dagevos (red.). ISBN 978-90-377-0446-4
- 2009/19 *Werkloos in crisistijd. Baanverliezers, inkomensveranderingen en sociale gevolgen; een verkenning* (2009). Cok Vrooman. ISBN 978-90-377-451-8
- 2009/20 *Maten voor gemeenten. Een analyse van de prestaties van de lokale overheid* (2009). B. Kuhry en J.J.J. Jonker. ISBN 978-90-377-0452-5

SCP-publicaties 2010

- 2010/1 *Liever mark dan Mohammed? Onderzoek naar arbeidsmarktdiscriminatie van niet-westerse migranten via praktijktests* (2010). Iris Andriessen, Eline Nievers, Laila Faulk, Jaco Dagevos. ISBN 978-90-377-0421-1
- 2010/2 *Op weg met de Wmo. Evaluatie van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2007-2009* (2010). Mirjam de Klerk, Rob Gilsing en Joost Timmermans (red.), Gijs van Houten, Anna Maria Marangos, Mathijs Tuynman, Martha Dijkgraaf, Jennifer van den Broeke, Judith van der Veer, Jelmer Shalk, Jurjen Iedema, Alice de Boer. ISBN 978-90-377-0463-1
- 2010/4 *Steeds meer verstandelijk gehandicapten? Ontwikkelingen in vraag en gebruik van zorg voor verstandelijk gehandicapten 1998-2008* (2010). Michiel Ras, Isolde Woittiez, Hetty van Kampen, Klarita Sadiraj. ISBN 978-90-377-0468-6
- 2010/5 *Een baanloos bestaan. De betekenis van werk voor werklozen, arbeidsongeschikten en werkenden* (2010). Patricia van Echtelt. ISBN 978-90-377-0350-4
- 2010/6 *The social state of the Netherlands 2009* (2010). Rob Bijl, Jeroen Boelhouwer, Evert Pommer, Peggy Schyns (red.). ISBN 978-90-377-0466-2
- 2010/7 *The minimum agreed upon. Consensual budget standards for the Netherlands* (2010). Stella Hoff, Arjan Soede, Cok Vrooman, Corinne van Gaalen, Albert Luten, Sanne Lamers. ISBN 978-90-377-0472-3
- 2010/8 *Sociale uitsluiting bij kinderen: omvang en achtergronden* (2010). Annette Roest, Anne marieke Lokhorst, Cok Vrooman. ISBN 978-90-377-0493-8
- 2010/9 *Beperkt aan het werk. Rapportage ziekteverzuim, arbeidsongeschiktheid en arbeidsparticipatie* (2010). Gerda Jehoel-Gijsbers. ISBN 978-90-377-0489-1

SCP-essays

- 1 *Voorbeelden en nabeelden* (2005). Joep de Hart. ISBN 90-377-0248-1
- 2 *De stem des volks* (2006). Arjan van Dixhoorn. ISBN 90-377-0265-1

- 3 *De tekentafel neemt de wijk* (2006). Jeanet Kullberg. ISBN 90-377-0261-9
- 4 *Leven zonder drukte* (2006). Tjirk van der Ziel met een naschrift van Anja Steenbekkers en Carola Simon. ISBN 90-377-0262-7
- 5 *Otto Neurath en de maakbaarheid van de betere samenleving* (2007). Ferdinand Mertens. ISBN 978-90-5260-260-8

Overige publicaties

- Continu Onderzoek Burgerperspectieven. Kwartaalbericht 2009. Deel 1* (2009). Eefje Steenvoorden, Peggy Schyns en Tom van der Meer. ISBN 978-90-377-0417-4
- Continu Onderzoek Burgerperspectieven. Kwartaalbericht 2009. Deel 2* (2009). Tom van der Meer, Paul Dekker en Eefje Steenvoorden. ISBN 978-90-377-0418-1
- Continu Onderzoek Burgerperspectieven. Kwartaalbericht 2009. Deel 3* (2009). Eefje Steenvoorden, Tom van der Meer en Paul Dekker. ISBN 978-90-377-0447-1
- Wmo Evaluatie. Eerste tussenrapportage. De invoering van de Wmo: gemeentelijk beleid in 2007* (2008). Gijs van Houten, Mathijs Tuynman en Rob Gilsing. ISBN 978-90-377-0390-0
- Wmo Evaluatie. Tweede tussenrapportage. Ondersteuning en participatie van mensen met een lichamelijke beperking* (2009). Anna Maria Marangos, Mieke Cardol en Mirjam de Klerk. ISBN 978-90-377-0399-3
- m/v. scp-nieuwjaarsuitgave 2009* (2009). ISBN 978-90-377-0411-2
- Definitief advies over het Wmo-budget huishoudelijke hulp voor 2009* (2009). Evert Pommer, Ab van der Torre, Evelien Eggink. ISBN 978-90-377-0415-0
- TBO/eu en TBO/nl. Een vergelijking van twee methoden van tijdbestedingsonderzoek* (2009). Carlijn Kamphuis, Remko van den Dool, Andries van den Broek, Ineke Stoop, Patty Adelaar, Jos de Haan. ISBN 978-90-377-0423-5
- Kunnen alle kinderen meedoen? Onderzoek naar de maatschappelijke participatie van arme kinderen* (2009). Gerda Jehoel-Gijsbers. ISBN 978-90-377-0416-7
- Werken en weldoen. Kiezen voor betaalde en onbetaalde arbeid* (2009). Ingrid Ooms, Jedid-Jah Jonker, Ab van der Torre. ISBN 978-90-377-0403-7
- Genoeg om van te leven. Focusgroepen in discussie over de minimale kosten van levensonderhoud* (2009). Stella Hoff, Arjan Soede, Cok Vrooman, Corinne van Gaalen, Albert Luten, Sanne Lamers. ISBN 978-90-377-407-5
- Profielen van vragers naar AWBZ-GGZ* (2009). Cretien van Campen. ISBN 978-90-377-0444-0
- Sociale uitsluiting: een meetinstrument* (2009). Gerda Jehoel-Gijsbers (SCP), Wendy Smits (CBS), Jeroen Boelhouwer (SCP) en Harry Bierings (CBS). ISBN 978-90-377-0427-3
- Sociale samenhang in de wijk. nsv actualiteitencollege 2008* (2009). Maurice Gesthuizen en Vic Veldheer (red.). ISBN 978-90-377-0445-7
- Meten wat leeft? Achtergrondstudie bij het Continu Onderzoek Burgerperspectieven* (2009). Paul Dekker (red.). ISBN 978-90-377-0419-8
- VeVeRa-III. Ramingen verpleging en verzorging 2005-2030 modelbeschrijving* (2009). Evelien Eggink, Jedid-Jah Jonker, Klarita Sadiraj, Isolde Woittiez. ISBN 978-90-377-0356-6
- Sporten gemeten. Methodologische aspecten van het onderzoek naar sportdeelname* (2009). Koen Breedveld, Annet Tiessen-Raaphorst. ISBN 978-90-377-0358-0
- Hoe het ons verging... Traditionele nieuwjaarsuitgave van het scp* (2010). Paul Schnabel (red.). ISBN 978-90-377-0465-5
- Continu Onderzoek Burgerperspectieven. Kwartaalbericht 2009. Deel 4* (2010). Paul Dekker, Tom van der Meer en Irene de Goede. ISBN 978-90-377-0464-8

Wmo Evaluatie. Vierde tussenrapportage. Ondersteuning en participatie van mensen met een lichamelijke beperking; twee jaar na de invoering van de Wmo (2010). A. Marangos, M. Cardol, M. Dijkgraaf, M. de Klerk. ISBN 978-90-377-0470-9

Op weg met de Wmo. Journalistieke samenvatting door Karolien Bais. Mirjam de Klerk, Rob Gilsing en Joost Timmermans. Samenvatting door Karolien Bais (2010). ISBN 978-90-377-0469-3

NL Kids online. Risico's en kansen van internetgebruik onder jongeren (2010). Jos de Haan.

ISBN 978-90-377-0430-3

Kortdurende thuiszorg in de awbz. Een verkenning van omvang, profiel en afbakening (2010). Maaikeden Draak. ISBN 978-90-377-0471-6

De publieke opinie over kernenergie (2010). Paul Dekker, Irene de Goede, Joop van der Pligt.

ISBN 978-90-377-0488-4